

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS
TA‘LIM VAZIRLIGI**

**ABDULLA QODIRIY NOMIDAGI JIZZAX DAVLAT
PEDAGOGIKA INSTITUTI**

“TASDIQLAYMAN”
Jizzax davlat pedagogik instituti
rektori _____ **Sh.Sharipov**
_____ **2021 yil**

**07.00.01 – O‘ZBEKISTON TARIXI IXTISOSLIGI BO‘YICHA
TAYANCH DOKTORANTURAGA KIRUVCHILAR UCHUN
“MUTAXASSISLIK FANI” DAN KIRISH IMTIHON DASTURI**

Jizzax – 2021

Tuzuvchilar: t.f.n., dots. B.Mirkomilov

t.f.n., dots. R.R.Nurqulova

Taqrizchilar: t.f.d. akademik A.Sagdullayev

t.f.f.d. (PhD), dots. v/b. F.Aqchayev.

Imtihon komissiyasining 2021 yil “28” 1 -sonli qarori bilan tasdiqlangan

Kirish

Ushbu dastur 07.00.01. – O‘zbekiston tarixi ixtisosligi bo‘yicha tayanch doktoranturaga kiruvchilar uchun mo‘ljallangan bo‘lib, Davlat ta‘lim standartlari talablari asosida tuzilgan. Dasturda O‘zbekiston tarixining eng qadimgi zamonlardan to hozirgi kunlarga qadar bosib o‘tgan uzoq va murakkab tarixiy yo‘lini, eng qadimgi tarixini hamda ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, madaniy va ma‘naviy hayotini xolisona o‘rganish, mamlakatimizning demokratlashtirish va iqtisodiyotni bozor tamoyillari, jahon hamjamiyatga har tomonlama integratsiyasini chuqurlashtirish, xorijiy mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va madaniy taraqqiyotini ilmiy va amaliy ahamiyati kabi mavzular o‘rin olgan.

O‘quv fanning maqsadi va vazifalari:

07.00.01. – O‘zbekiston tarixi bo‘yicha tayanch doktoranturaga kiruvchilarni ushbu yo‘nalishdagi dolzarb muammolar bilan tanishtirishdir. O‘zbekiston tarixining o‘ta qiziqarli va murakkab jarayonlarida davlatchilik tariqqiyotining o‘rni va ahamiyati beqiyos bo‘lganligi, uning evolyutsiyasida mavjud bo‘lgan ko‘plab bosqichlar, tamoyillar, yo‘nalishlar, qonuniyatlarning o‘ziga xos ekanligi to‘g‘risida chuqur bilimga ega bo‘lish asosiy maqsaddir.

Talabgorlar bilimlariga qo‘yiladigan talablar:

O‘zbekiston tarixining eng qadimgi davri, tarixni davrlashtirish muammolari, qadimgi makon va manzilgohlar, antropogenez jarayonlar, ilk davlatchilik vujudga kelishining tarixiy shart sharoitlari, ilk davlatchilik an‘analari, ilk manbalar haqida bilishi; O‘zbekiston xalqlarining qadimgi va o‘rta asrlardagi davlatchiligi va xonliklar davri tarixini yaxshi o‘rgangan bo‘lishi; mustamlaka va sovet totalitarizmi tuzimi sharoitida mustaqillik va ozodlik uchun olib borilgan kurashlarini o‘rgangan bo‘lishi; O‘zbekiston Respublikasi milliy mustaqilligi e‘lon qilinishi va uning tarixiy ahamiyatini anglab yetgan bo‘lishi; O‘zbekiston xalqlarining qadimda, o‘rta asrlarda, yangi va eng yangi davrda madaniy rivojlanishi tarixini yaxshi bilishi; O‘zbekiston mustaqilligining xalqimiz tarixiy taraqqiyotidagi tarixiy ahamiyati tahlil qila olishi; mustaqillik, ozodlik va erkni himoya qilish zarurati haqida keng tasavvurga ega bo‘lishi; O‘zbekiston mustaqilligi yo‘lidagi kurashlarning asosiy bosqichlarini anglab yetgan bo‘lishi; O‘zbekiston xalqlarining mustaqillik uchun kurashini bayon etuvchi yozma manbalarni tadqiq qilgan bo‘lishi; O‘zbekiston hududida savdo munosabatlarining vujudga kelish jarayonini va taraqqiyot bosqichlarini o‘rgangan bo‘lishi; O‘zbekiston hududida qadimda va o‘rta asrlardagi savdo munosabatlarining asosiy

turlarini tadqiq qilgan bo'lishi; O'zbekistonda savdo va tadbirkorlik munosabatlarining rivojlanishi haqida guvohlik beruvchi arxiv materiallari, yozma manbalar, davriy nashriyot materiallarini bilishi va ulardan foydalana olishi; Sobiq SSSR qulashining tarixiy qonuniyat ekanligi haqida tasavvurga ega bo'lishi kerak. Shuningdek, mustaqillik sharoitida O'zbekistonning bozor munosabatlariga o'tilishi, savdo va tadbirkorlikning rivojlanishi haqida keng ma'lumotga ega bo'lishi; mustaqil O'zbekiston rivojlanishining yo'nalishi va asosiy muammolarini o'rgangan bo'lishi va tahlil qila olishi; O'zbekiston Respublikasi ichki va tashqi siyosati haqida chuqur bilimga ega bo'lishi; mustaqillik sharoitida O'zbekiston xalqlari madaniy taraqqiyotining asosiy yo'nalishlari, maqsad va vazifalari haqida tasavvurga ega bo'lishi; mustaqillik yillarida aholining ijtimoiy hayotidagi o'zgarishlar, iqtisodiy hayotning yuksalib borayotganligi, qo'shma korxonalar, madaniyat va sport sohasidagi yutuqlarni chuqur bilishi va tahlil qila olishi kerak. Barcha turdagi manbalar, shuningdek, o'rganilayotgan muammo bo'yicha arxiv materiallarini o'rgangan bo'lishi; arxiv materiallari bilan ishlashni bilishi va ulardan foydalana olishi kerak.

Ilmiy tadqiqot uchun mavzu tanlash, reja (ish rejasi) tuzish, ilmiy, tarixiy adabiyotlarni o'rganish, arxiv manbalari, davriy matbuot materiallarini yig'ish, qayta ishlash, muzey manbalari, kutubxona fondlaridan foydalanish bilan bog'liq jarayonlar muhim ahamiyatga molik hisoblanadi. O'zbekiston tarixi bo'yicha ilmiy tadqiqot olib borishda ko'chirmalarning turli shakllari, jadvallar, chizmalar, tarixiy geografik, tarixiy atamalar, tushunchalar, qisqartmalar va izohlardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari, ilmiy maqola, risola, monografiya yozish uslubiyoti, o'quv qo'llanma, darslik to'g'risidagi tushunchalar ham muhim hisoblanadi.

07.00.01. – O'ZBEKISTON TARIXI IXTISOSLIGI BO'YICHA YOZMA ISH MAVZULARI

O'zbekiston tarixi fanining metodologik asoslari. O'zbekiston tarixining eng qadimgi davri. Tarixni davrlashtirish muammolari. O'zbekistonning qadimgi arxeologik makon va manzilgohlar. O'rta Osiyoda antropogenez jarayonlar. O'zbekiston hududida ilk davlatchilik asoslarining vujudga kelishi tarixiy shart sharoitlari. O'zbekistonning qadimgi tarixini o'rganishda yozma manbalarning ahamiyati. O'zbekiston hududidagi eng qadimgi davlatlar va xalqlar to'g'risida manbalar. Zardo'shtiylik dinining muqaddas kitobi — "Avesto" O'zbekiston tarixini o'rganishda muhim manba. O'rta Osiyo hududlarida Eron ahmoniylari davrida. Aleksandr Makedonskiyning O'rta Osiyoga harbiy yurishlari. Salavkiylar davlati va O'rta Osiyo. Dovon davlati va u haqida manbalar. Qang' davlati.

Kushon davlatida siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hayot. Ilk o'rta asrlarda mustaqil hokimliklar. Turkiy ko'chmanchi chorvador xalqlarning O'rta Osiyoga kirib kelishi. Turk hoqonligi davrida O'rta Osiyo. O'zbekiston hududida etnogenez jarayonlar. Arablar tomonidan Movarounnahrning zabt etilishi va oqibatlari. Arab xalifaligiga qarshi Movarounnahrda ko'tarilgan qo'zg'olonlar. Somoniylar, G'aznaviylar, Qoraxoniylar, Saljuqiylar davlati va ularning siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hayoti. O'zbekiston hududida etnik jarayonlar. IX-XII asrlarda uyg'onish davri. Urganch akademiyasi: kecha va bugun. Bog'dod akademiyasida faoliyat yuritgan vatandoshlarimiz va ularning jahon ilm-fani rivojiga qo'shgan xissasi. Xorazmshohlar davlati (Anushteginiylar). Chingizxon boshliq mo'g'ullarning O'rta Osiyoga bosqinchilik yurishlari. Chig'atoy ulusi, Amir Temurning hokimiyat tepasiga kelishi va temuriylar davlati. Temuriylar davlatining parchalanishi. XIV-XV asrlarda Dashti Qipchoq. Muhammad Shayboniyxon boshliq Dashti Qipchoq aholisining O'rta Osiyoga kirib kelishi. Buxoro va Xiva xonliklarining tashkil topishi. Ashtarxoniylar sulolasi davrida Buxoro xonligi. Mang'itlar sulolasi davrida Buxoro amirligi. Qo'ng'irotlar sulolasi davrida Xiva xonligi. Qo'qon xonligining tashkil topishi va siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hayoti. O'zbek xalqining etnik shakllanishi Rossiya imperiyasining O'rta Osiyo xonliklariga harbiy ekspeditsiyalari. Qo'qon xonligi, Buxoro amirligi va Xiva xonligining Rossiya imperiyasi tomonidan bosib olinishi. Turkiston general-gubernatorligining boshqaruv tizimi. Turkiston general-gubernatorligida ta'lim. Turkistonda temir yo'llarning qurilishi va undan ko'zlangan maqsadlar. Turkistonning Rossiya imperiyasi yengil sanoati uchun paxta yetkazib beruvchi xom-ashyo bazasi. Turkistonda jadid matbuoti. Jadid maktablarida ta'lim tizimi: o'ziga xosliklar, yutuqlar va muammolar. 1916-yilgi Turkiston o'lkasida ko'tarilgan qo'zg'olon. Birinchi Jahon urushining Turkiston o'lkasiga ta'siri. 1917 yil Rossiyadagi inqilobning Turkistonga ta'siri. Turkiston muxtoriyati va uning taqdiri. Farg'ona vodiysida ko'tarilgan istiqloqlolchilik harakati va uning yirik namoyondalari. Buxoro Xalq Sovet respublikasi va Xorazm Xalq Sovet Respublikasining tashkil etilishi va taqdiri. Yangi iqtisodiy siyosat. O'rta Osiyoda milliy-hududiy chegaralanishning o'tkazilishi va oqibatlari. O'zbekistonda qishloq xo'jaligini jamoalashtirish siyosati va uning oqibatlari. O'zbekistonda — "Hujum" harakati va uning natijalari. O'zbekistonda XX asrning 20-30-yillarida amalga oshirilgan qatag'onlik siyosati va uning oqibatlari. O'zbekistonda XX asrning 50-yillarida amalga oshirilgan qatag'onlik siyosati va uning oqibatlari. Ikkinchi jahon urushi yillarida o'zbek jangchilarining frontdagi jasoratlari. Ikkinchi jahon urushi yillarida o'zbekistonliklarning front ortidagi fidokorona jasoratlari. Sobiq Ittifoq davrida paxta yakkahokimligi va uning salbiy oqibatlari. Sobiq Ittifoq davrida O'zbekistonda ta'lim tizimi. Sobiq SSSR davrida

O'zbekiston sanoatining bir tomonlama rivojlanishi. Sharof Rashidov – davlat va jamoat arbobi. “Paxta ishi”, “O'zbeklar ishi”. 1985-1990 yillarda Respublikaning siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy hayoti. “Mustaqillik deklaratsiyasi” va mustaqillikning qo'lga kiritilishi. I.A.Karimov – mustaqil davlat asoschisi. Mustaqil O'zbekistonda boshqaruv tizimi sohasidagi islohotlar. Mustaqillik yillarida O'zbekistonda siyosiy partiyalar faoliyati. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining qabul qilinishi va unga kiritilgan o'zgartirish va qo'shimchalar. O'zbekiston Respublikasida ikki palatali parlament tizimining shakllanishi va saylovlar. O'zbekistonning xalqaro tashkilotlar bilan aloqalari. Mustaqillik yillarida O'zbekiston sanoati va qishloq xo'jaligi. O'zbekistonda kadrlar tayyorlash sohasidagi islohotlar va uning o'ziga xos tomonlari. Mustaqillik yillarida O'zbekistonda ilm-fan va madaniyat. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning 2017- yil 20-apreldagi - Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlaril to'g'risidagi PQ-2909-sonli Qarorining mazmun-mohiyati. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha “Harakatlar strategiyasi” PF 4947-sonli farmonining mazmun-mohiyati. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ilgari surilgan “Beshta muhim tashabbus” va uning ahamiyati. O'zbekiston Respublikasi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida”gi Qonunning mazmun-mohiyati. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning “Yangi O'zbekiston strategiyasi” asarining mohiyati.

Tavsiya etilgan adabiyotlar ro'yxati:

Asosiy adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Toshkent, “O'zbekiston”, 2021.
2. “Ta'lim to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni. 2020-yil 23-sentabr. O'RQ-637-son. / <https://lex.uz/docs/-5013007>
3. “Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida” O'zbekiston Respublikasi Qonuni. / <https://lex.uz/docs/-3088008>
4. Мирзиёев Ш. М. Илм-фан ютуклари – тараккиётнинг муҳим омили // Халқ сўзи. – 2016. – 31 декабрь.
5. Мирзиёев Ш. М. Танкидий таҳлил, каътий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг қуналик қоидаси. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017. – 104 б.
6. Мирзиёев Ш. М. Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан қураимиз. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017.
7. Мирзиёев Ш. М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини бирга қураимиз. – Т.: Ўзбекистон, 2017. – 59 б.

8. Мирзиёев Ш. М. Қонун устуворлиги – инсон манфаатларини таъминлашнинг муҳим омилидир // Халқ сўзи. – 2017. – 10 январь.
9. Мирзиёев Ш. М. Миллатлараро дўстлик ва ҳамжихатлик — халқимиз тинчлиги ва фаровонлигининг муҳим омилидир // Маърифат. – 2017. 25 январь.
10. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
11. Каримов И. А. Ўзбекистон ХХІ аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари. – Тошкент: Ўзбекистон, 1997.
12. Каримов И. А. Тарихий хотирасиз келажак йўқ.. – Тошкент: Ўзбекистон, 1998.
13. Каримов И. А. Юксак маънавият – енгилмас куч. – Тошкент: Маънавият, 2008.
14. Karimov I.A. O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida. – Toshkent: O'zbekiston, 2011.
15. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида” 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли Фармони // Халқ сўзи. 2017 йил 8 февраль. 28 (6722)-сони.
16. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947 Фармонига илова / Lex UZ.
17. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида” 2017 йил 20 апрелдаги ПК-2909-сонли Қарори // Акс Садо. 2017 йил 6 апрель – 22 апрель. - №6 (73).
18. Асқаров А. Ўзбекистон тарихи. – Т.: Ўқитувчи, 1994.
19. Jo'rayev N. O'zbekiston tarixi. Milliy istiqlol davri. – Т.: Sharq, 2006.
20. Jo'rayev N., Fayzullayev T. Mustaqil O'zbekiston tarixi. – Т.: G'. G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2009.
21. Зиёев Ҳ. З. Тарих – ўтмиш ва келажак кўзгуси. – Т.: Гофур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 2000.
22. Зиёев Ҳ. З. Ўзбекистон мустақиллиги учун курашлар тарихи. – Т.: Шарқ, 2001.
23. Зиё А. Ўзбек давлатчилиги тарихи. – Т.: Шарқ, 2000.
24. Сағдуллаев А. Ўрта Осиёнинг қадимги тарихи. – Т.: Қомуслар, 1998.
25. Сағдуллаев А. С. Қадимги Ўзбекистон илк ёзма манбаларда. – Тошкент: Ўзбекистон, 1996.
26. Ўзбекистоннинг янги тарихи. Биринчи китоб. Туркистон чор Россияси мустамлакачилиги даврида. – Тошкент: Шарқ, 2000.

27. Ўзбекистоннинг янги тарихи. Иккинчи китоб. Ўзбекистон совет мустамлакачилиги даврида. –Тошкент: Шарқ, 2000.

28. Ўзбекистоннинг янги тарихи. Учинчи китоб. Мустақил Ўзбекистон тарихи. –Тошкент: Шарқ, 2000.

29. Эшов Б. Ўзбекистон давлатчилиги тарихи. – Т.: Маърифат, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Абдурахимова Н. А., Эргашев Ф. Р. Туркистонда чор мустамлака тизими. – Т.: Академия, 2002.

2. Абдухалимов Б. А. Байт ал-хикма ва Марказий Осиё алломалари. – Т.: Ўзбекистон, 2010.

3. Аширов А. “Авесто”дан мерос маросимлар. – Т.: Ўзбекистон, 2001.

4. Бобобеков Ҳ. Н. Қўқон тарихи. – Т.: Фан, 1996.

5. Бобожонова Д. Б. Ўзбекистонда ижтимоий-иқтисодий муносабатлар. – Тошкент: Шарқ, 1999.

6. Бобожонова Д. Б. Аҳоли саломатлиги ва экологик муаммолар. – Тошкент: Фан, 1996.

7. Воҳидов Ш. Холиқова Р. Марказий Осиёдаги давлат бошқаруви тарихидан. –Т.; 2006.

8. Зиёев Ҳ. З. Туркистонда Россия тажовузи ва унга қарши кураш. – Т.: Шарқ, 1998.

9. Мавлонов Ў. Марказий Осиёнинг қадимги йўллари: шаклланиши ва ривожланиш босқичлари. – Тошкент: Академия, 2008.

10. Majidova D.I. Globallashgan dunyo. –Т.: О'қитувчи, 2007.

11. Madrahimov Z. Sh. Tarixiy toponimika. O'quv qo'llanma. – Т.: Navro'z, 2017.

12. Мусаев Н.У. XIX асрнинг II ярми – XX аср бошларида Туркистонда саноат ишлаб чиқаришининг шаклланиши. Тошкент: Иқтисод-молия, 2008.

13. Набиев А. Тарихий ўлкашунослик (Ўлкани ўрганишнинг асосий манбалари). –Тошкент: Ўқитувчи, 1996.

14. Расулов А.Н., Исоқбоев А.А. Тарих фанининг илмий тадқиқот асослари ва услубиёти. – Наманган, 2008.

15. Расулов А., Исоқбоев А. Тарих фанининг илмий тадқиқот асослари ва услубиёти. Тўлдирилган иккинчи нашри. (лотин ёзувида). – Наманган, 2011.

16. Ртвеладзе Э. В., Саидов А. Х., Абдуллаев Е. В. Қадимги Ўзбекистон цивилизацияси: давлатчилик ва ҳуқуқ тарихидан лавҳалар. –Т., 2001.

17. Султонов Ў. А. Муҳаммад Солиххўжа ва унинг “Тарихи жадидаи Тошканд” асари. – Т.: Ўзбекистон, 2007.

18. Тарих шоҳидлиги ва сабоқлари: чоризм ва совет мустамлакачилиги даврида Ўзбекистон миллий бойликларининг ўзлаштирилиши / Лойиҳа раҳбари, масъул муҳаррир Д.А.Алимова. – Тошкент: Шарқ, 2001.
19. Хўжаев А. Буюк Ипак йўли: муносабатлар ва тақдирлар. – Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси. Давлат илмий нашриёти, 2007.
20. Холиқова Р. Россия-Бухоро: тарих чоррахасида. – Тошкент: Ўқитувчи, 2005.
21. Jo‘rayev N., Fayzullayev T. Mustaqil O‘zbekiston tarixi. – Toshkent: Sharq, 2003.
22. Qorayev S. Toponomika. – T., 2006.
23. G‘afforov Sh. S. va boshqalar. O‘zbekiston arxitektura yodgorliklari tarixi. – Samarqand: SamDU nashr., 2011.
24. Vatan tarixi. 1-kitob. / Mualliflar: R. Shamsutdinov, Sh. Karimov, O‘. Ubaydullayev. – T., Sharq, 2010.
25. Vatan tarixi. 2-kitob. / Mualliflar: R. Shamsutdinov, Sh. Karimov, O‘. Ubaydullayev. – T., Sharq, 2010.
26. Ўлжаева Ш. М. Тарих фанининг илмий тадқиқот усуллари (ўқув қўлланма). – Т., 2003.
27. Qorayev S. Toponomika. – T., 2006.
28. Usmonov Q. O‘zbekiston tarixi. – Toshkent, 2013.
29. Эшов Б. Ўзбекистонда давлат ва маҳаллий бошқарув тарихи. – Т.: Янги аср авлоди, 2012.
30. Xolboyev Z., Alimov A. O‘zbekistonning arxeologiya yodgorliklari. – Toshkent, “Tafakkur qanoti”, 2014.

Internet saytlari:

1. www.ziyonet.uz.
2. www.edu.uz.
3. www.google.uz.
4. www.turklib.uz.
5. www.mirknig.ru.